

100.
D. D:
DISSERTATIO PHILOSOPHICA
DE

LUXU,

QVAM,

*Adprob. Ampliss. Facult. Philos. in illustri ad
Auram Athenæo,*

Sub PRÆSIDIO

HENRICI HASSEL,

Eloquent. PROFESS. Reg. & Ordin. Facult. Phil:
h. t. Decan.

PRO GRADU

Publico examini modeste submittet

OLAUS GUSTORFF.

CALMARIENSIS.

L. H. S.

Die IV. Junii MDCCXLVIII.

ABOÆ,

Excud. JOH. KÆMPE, Reg. Acad. Typogr.

Stæ Ræ Mæis

Magnæ Fidei VIRO

DOMINO MAGNO
BERONIO,

Inclyt Dicc. Calm. EPISCOPO Reverendissimo, Ven.
Consist. PRÆSIDI Æquissimo Regiique ibidem Gym.
& Schol. EPHORO Gravissimo

MÆCENATI MAGNO.

Quum baud ita pridem TE, Reverendissime Pater,
Praesulem suum magnis meritis omnibuqve Tanto mu-
nere dignis virtutibus usque quaque celebratissimum unanimi
omnium congratulatione excepit Diœcesis Nostra, etiam nos
oportunam exoptavimus occasionem, qua sinceram animi pieta-
tem declaratum iremus Proinde, quum alia non suppetat ratio,
huic expromendo adfectui specimen hoc Academicum TIBI Mæ-
cenas Magne, qua decet reverentia offerimus, submissee ro-
gantes placida & sereno adspicias vultu, quas de luxu exi-
les consignavimus pagellas. Precamur pariter, in albo
clientum locum nobis aliquem concedere digneris. No-
strarum erit partium, Supremum Numen pro TUO, Re-
verendissime Pater Nobilissimæque TUÆ familiæ
perpetuo flore calidissimis compellare suspiriis. Ero dum spiravero,

REVERENDISSIMI TUI NOMINIS

cultor devotissimus

OLAUS GUSTORFF.

VIRO Celeberrimo

DOMINO HENRICO
HASSEL,

Eloquent. PROFESSORI Reg. & Ordin.

PATRONO & PROMOTORI

Ætatem devenerando.

EX quo Camenas Auraicas mihi salutare contigit, tanta
TUA, VIR Celeberrime, in me exstitit benivolentia,
ut sensum gratissimi mei erga TE animi non tacitæ memo-
riæ involvere, sed publice etiam quacunque data occasione,
testatissimum facere debeam. TU, Amplissime Domine,
moderamen studiorum meorum in TE derivari passus es TU,
Patrone Optime, me & incognitum & immerentem cli-
entela TUA dignari voluisti, & ita quidem, ut de favore
TUO nihil desideraverim. Sinas itaque lucubrationes hasce
a Celeberrimo TUO Nomine nitorem accipere, per eam,
quam mihi exhibere soles humanitatem, contendo. Quod
superest, ex intimis cordis recessibus roreo, velit Summus uni-
versæ Stator, TE, cum Nobilissima TUA familia ab omni
adversæ fortunæ ictu, nullo non tempore sartum tectumque
conservare, ad cineres usque permansurus

CELEBERRIMI TUI NOMINIS

cultor humillimus

OLAUS GUSTORFF.

Maxime Reverendo

Dn. Mag. GEOR-

S:æ R:æ M:ti a Sacris Ordinario,

VIRO admodum Reverendo atqve Praeclarissimo

Dn. Mag. CAROLO SCHROEDER,

**Regiæ Aulæ Concionatori, Hist. & Mor. Lectori in
Reg. Gymn. Calmar. dexterrimo, Ven. Consist. Ad-
tessessori æqvissimo.**

VIRO admodum Reverendo atqve Praeclarissimo

Dn. MATTHIÆ SYLVIO,

**Gr. & Ebr: L. L. Lectori laudatissimo, Adlessori Ven.
Consist. æqvissimo, nec non districtus Borealis in
Oelandia Præposito dignissimo.**

Plurimum Reverendo atqve Praeclarissimo

Dn. Mag. MAGNO MARIN,

**Eloquent. Lectori dexterrimo, Colleg. Ecclesiast.
membro æqvissimo.**

Plurimum Reverendo & Clarissimo

Dn. INGONI DURENIO,

**Ecclesiæ Dei, quæ in Christwalla colligitur Pastori
meritissimo.**

V*obis, Patroni, Promotores & Fautores optimi, le-
simi animi ob multa VESTRA VESTRORUMqve in se
jectis calidissimis pro VESTRA non interrupta*

NOMINUM

cultor obser-

OLAUS

atque Praeclarissimo

GIO SCHROEDER,

Consist. Aulici Adfessori gravissimo.

VIRO admodum Reberendo atque Praeclarissimo

Dn. Mag. **GEORGIO WERNER,**

S. S. Theol. Lectori in eodem Reg. Gymn. adcu-
ratissimo, Ven. Consist. Adfessori gravissimo, Ec-
clesiæ Arcis Calmar, Pastori meritissimo.

Plurimum Reverendo atque Praeclarissimo

Dn. Mag. **PETRO FRIGELIO,**

Phyl. & Math. Lectori dexterrimo, Ven. Consist. Ad-
fessori dignissimo.

Plurimum Reverendo & Clarissimo

Dn. **JOHANNI LUND,**

Ecclesiarum Dei, quæ in Rjöping & Egeby colli-
guntur, Pastori dignissimo.

Spectatissimo Domino

Dn. **DANIELI NORSTEDT,**

Urbis Calmariensis Pharmacopolæ lauda-
tissimo.

*vissimas has meditationes, in quaecunque symbolum gratis-
& suis collata beneficia inque ulterioris favoris spem, ad-
felicitate votis, pie offert & consecrat*

VESTRORUM

vantissimus

GUSTORFF,

VIRO Spectatissimo atque Conspicuo

D: no DANIELI HOLMBECK,

Secretario Legionis Cronobergensis integerrimo,
Parenti Indulgentissimo.

EX illo tempore quo TE, Optime parens jucundissimo Patris titulo compellare contigit, tanta erga me meosque declarare voluisti amoris & benivolentiae documenta, ut illis nec recensendis, ne dum depraedicandis par sim. Inprimis, quod ore calamoque celebretur dignum est, nuperrimum illud TUIUM beneficium, quo rebus meis tantum non adfectis ita subvenire haud es gravatus, ut jam aliqua illarum restitueendarum spes mihi adfulgeat. Opellam hanc TIBI, Parens indulgentissime dicatam serena adspicias fronte etiam atque etiam rogo. Tantum vero abest, ut vicem remunerationis subeat, ut si gratiae multorum tuorum beneficiorum recordationis quaecunque habeatur monumentum, vel eo nomine me nova obligatione obstrictum esse sentiam. De caetero, TUA erga me merita sempiternae infigam memoriae, ex penitissimo pectore vovens, velit TE, DEUS O. M. quam diutissime superstitem conservare & incolumem, in Nostrum, quorum ex sorte TUA fors pendet, solatium & fulcrum certissimum exoptatissimum. Ero dum vixero

PATRIS CARISSIMI

Filius obientissimus
OLAUS GUSTORFF.

MONSIEUR

Mon tres cher Frere,

CE seroit et-e bien peu de vos amis, si, vous voiant sur le point de mettre au jour les progres considerables de vos veilles assidues, j'etois le seul à ne Vous point temoigner la part que j'y prens. Elle est d' autant plus grande, Mon cher frere, que si les liaisons de la nature, ne me fesoient en ce cas ressouvenir de mon devoir, mon inclination ne m' y porteroit déjà que trop. C' est cette même amitié qui m' impose silence sur les belles qualites que Vous possédez, & pour ne point être soupçonné de flaterie, je laisse au public à Vous donner des éloges qui ne Vous peuvent être que glorieux. Je bornerai mes vœux à tout ce qui peut contribuer à votre propre contentement, je veux dire à un avancement qui Vous soit avantageux, comme la digne recompense des soins que Vous avez donnés à la culture des arts liberaux. Je suis

MONSIEUR

Mon tres cher Frere

*Le plus sincere & le plus fidele
de vos amis*

JEAN BIRG. GUSTORFF.

MONSIEUR.

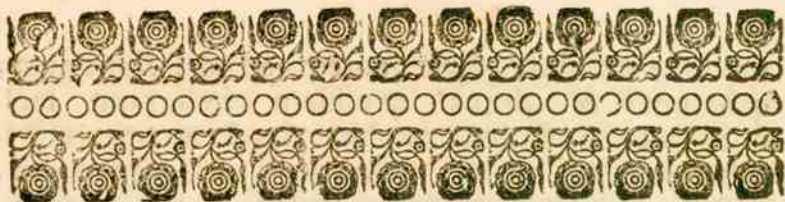
Pour bien exprimer les marques non équivoques de Votre tendre amitié, il faudroit, je l'avoue, une plume plus elegante que la mienne. Je ne puis mieux, y répondre, qu' en Vous assurant du réciproque & de la joie parfaite, que je sens à Vous témoigner combien je suis sensible à tout ce, qui peut contribuer à Votre satisfaction. Ce n' en est pas une moindre pour moi de voir, MONSIEUR, que Votre savante Dissertation va couronner vos études & vous attirer les justes applaudissemens, que tous les gens lettrés ne peuvent Vous refuser sans injustice. Permettez donc, que je Vous en felicite en me jouissant des éloges qu' on fait de Votre merite & de Votre capacité. Veuillez le PERE DES LUMIERES répandre toujours sur vos travaux ses sources inépuisables de benedictions. Je suis avec
sincerité.

MONSIEUR

Votre très fidele ami & très
humble serviteur

ASMUND CARLANDER.

D. D.

§. I

Per *Luxum* intelligimus rerum, in commercium venientium, ulum ornatus & delectationis causa. Quænam res in commercium venire debeant, ex professo docent Moralistiæ, ad quos B. L. remittimus. Solent hæc dividi in mobiles & immobiles. Ut istos intra limites includamus luxum, necesse est, ne a communi hominum judicio recedamus. Quam enim quis ex cæli, innumeris luminibus distincti, vel terræ, infinitis floribus vestitæ, ad spectu delectationem sentit, & quam alius ex aquæ puræ & frigidæ haustu percipit voluptatem, hæc ad luxum retulerit nemo. Atque sic de cæteris, quorum inexhausta copia omnium ului sufficit; & quæ proinde, ut proprietatem subeant nulla suppetit ratio. Quod ea quæ ad conservationem vitæ humanæ necessaria omnino sunt, adeoque sine quibus homo salvus & incolumis manere non potest, ad luxum non pertineant, ex data ejus de-

A

fini-

finitione constat. Quæ autem ad delectationem,
 ornatum & decus quoddam externum faci-
 unt, admodum sunt multa. Spectant huc impri-
 mis cibus & potus delicatior, supellex varia,
 vestes pretiosæ, mundus muliebris, margaritæ,
 gemmæ, ædificia ampla, horti voluptarii, servi-
 torum ministrorumque adparatus. Et licet servi
 & ministri, nostris moribus in commercium
 haud veniant; hic tamen præteriri non debuerunt,
 qui nimirum propter *το ἰσχυρὰ* duntaxat adhi-
 bentur; quamvis non tam homines in se specta-
 ti, quam qui illis impenduntur sumtus, ad lu-
 xum pertineant. Quid luxus sit erit manifestum,
 si quis aulam splendidam, & quæ in ea inveniuntur,
 cum tuguriolo rustico, & quæ ibi occurrunt, con-
 ferre voluerit; quamvis horum vix ullum repe-
 riatur, ubi non aliqua saltem umbra luxus adpa-
 reat. Quod sola rerum, delectationi inservientium,
 proprietas, luxum non efficiat, facile quisque videt.
 Non ideo mercatori luxum tribueris, quia res
 pretiosissimas, quas venales habet, magna copia
 possidet; nec aurifici ob multa, quæ habet vasa
 aurea & argentea, venumque exponit, minimum
 vero omnium luxus competit diviti avaro, qui in
 abundantia opum genium fraudat, & partis in-
 cubat non utitur. Neque heic in considerationem
 venit, an materia luxus admodum sit pretiosa.
 Quum enim suum cuique sit pulcrum, sit ut al-
 ter ad insaniam usque ejusmodi rebus delecte-
 tur

3

tur, quas vehementer fastidit alter. Rusticus tantam voluptatem capit ex vino adusto & quidem infimi generis, quantam nobilis opulentus ex Rheno vel Burgundico. Imo luxus, viliori materiei adhærens, in privatam publicamque rem eosdem parit effectus, atque qui in pretiosa vertitur. Qui tenuioris fortis sunt, vilissimis rebus bona haud raro consumunt, quum sumptibus longe majoribus ditiorum sufficiant facultates. Multitudo quoque vilia consumens id efficit, ut eorum luxus plus damni adferat Civitati, quam delicatior & carior pauciorum. E. G. Si mille civium potulentis ex frumento confectis luxuriose utantur, magis id nocet civitati, quam si decem vinis generosissimis assatim fruerentur.

§. II.

REs in orbe hoc nostro terraqueo occurrentes, qui vel parum consideraverit, facile intelliget, præter largam earum copiam, quæ necessitates nostras explere possunt, alias juxta dari, quæ delectationem atque ornatum parere aptæ sunt. Ubicunque oculorum pariter ac mentis aciem fixeris, uberrima certe leges talium obveniet. Tria regna naturæ ceu totidem ditissimi penus, quæ non solum ad conservationem, sed etiam jucunditatem vitæ faciant, in se reposita continent. Minerale præter ferrum & cuprum, aurum argentum & gemmas quoque suppeditat Vegetabile lapidissimis cibis, variis potulentorum generibus

A 2

neribus eorumque quibusdam delicatissimis & vestimentis nitidissimis materiam præbet. Nec minus animale subministrat, unde & palati blandimenta, & vestium splendor & multiplex ornatus paretur. Proinde, quum nihil in tota natura sit frustraneum, & omnes rerum usus sint fines a Deo intenti, de hisce, quæ jam diximus, idem statuatur necessarium est.

§. III.

NE vero copiosissima hæc jucunditatis pariter ac necessitatis suppellex, latebris suis recondita, rudis jaceret & neglecta, singulari præ cæteris animalibus sagacitate res naturalis indagandi & varios in usus artificiose præparandi hominem instructum voluit Optimus Creator. Quidquid enim vel terræ superficiem premit, vel ejus abditum est visceribus, vel vastum illud mare spatiosissimo complectitur sinu, vel per æra volitat, hæc omnia miro cum successu humana lectari potest & invenire industria. Hæc ipsi subvenit naturæ, ejusque fecunditatem multiplici molimine valet provocare. Neque hic subsistunt mortales, sed quemadmodum inventa mutantur expoliantur nobilitenturque, quo magis in deliciis haberi possint, omnem porro nec frustra excutiunt intelligentiam. Hoc satis superque demonstrat cultura variarum artium, quas heic recensere nimis prolixum foret. Qui amplas visitavit civitates & opulentas, diversissimorumque, qui ibi de-

5

degunt, artificum numerosas oculis perlustravit officinas, quam in delectantia ingeniosi sint homines, satis perspicue cognovit. Notatu haud indignum videtur, quod quo exquisitius ornamento & oblectationi hominis ars quædam effecta sua accommodare noverit, eo majoris esse soleat dignationis. Hinc aurifices, gemmarii, pictores, sculptores, statuarii, pretiosorum colorum tinctores, in ordine artificum honoratiorem sibi vindicant locum.

§. IV.

INter alia, quæ generi humano altissime infixæ ob-
servamus desideria, illud, quo in usum rerum delectabilium feruntur, jure meritoque referendum esse communis dicat experientia. Prodit se hic appetitus in prima statim ætate, dum nitida quælibet vel sonora infantes ita adficiunt, ut et voce & gestu indicent lætitiâ. Quum paulo increverint, quantam non ex crepundiis capiunt voluptatem? Maturescente deinde ætate, & rerum infantilium vilescente usu, adeo non extinguitur studium ornatus & delectationis, ut potius crescentibus annis continua capiat incrementa. Si ullibi certe in adolescentibus vim suam exlerere solet hic naturæ instinctus. Quis namque eorum est, saltem qui erectiori gaudent indole, cui præter munditiem non aliquis etiam placeat ornatus? Neque hinc excipienda est virilis ætas, constantior licet & prudentior, imo ne senilis quidem,

dem, fruendis alioquin voluptatibus inhabilior. Nec enim facile quisquam vel in hoc vitæ spatio reperietur, quem nihil adficiat, nisi quod ad conservationem ipsius absolute sit necessarium. Sexus autem femineus, ut natura delicatior est, & magis ad elegantiam factus, ita sensus delectationis & ornatus in eo vividior deprehenditur. Quemadmodum infimæ sortis homines hac adficiantur cupiditate, observatione dignissimum est. Quam cupide in nundinis & alibi rustica gens ejusmodi inhiat rebus, quæ vel tantillum habent nitoris? Quid? quod sordidissimis in nationibus pauperrimisque igniculos luxus natura inditos restringere nequeat rudis simplicitas, stupidaque rerum delectabilium ignorantia? Qui oras Africanas maritimas, promontorio Capiti bonæ spei contiguas, incolunt, Hottentotti vulgo dicti, natio & hodie & olim valde barbara moribusque inhumanissimis, inter alia ludicra ornamenta quæ squalidis suis corporibus accommodare solent, prominenti aurium cuticulæ longam seriem varii generis lapillorum adpendunt. Lappones hirsutis suis tunicis assuere solent simbrias, stanneis velut filis, flexuosis orbibus implicatis insignes. Nec illepidæ sunt, quas ex cortice betulæ conficere solent pyxides, pulveri sternutatorio recondendo haud ineptæ. Et quis omnia enumerare valet exempla, ea, quæ heic asseruimus probantia? testantibus id ut jam diximus, omnis ævi, ætatis & for-

7
& fortis hominibus. Imprimis in abundantia rerum magis gliscere solet luxus, quod cur eveniat ratio est in promptu: quod enim natura expetit, ejus ubi copia adest, largior sequitur usus,

§. V.

REmoto, de quo jam agimus luxu, haud paucæ artes nunquam extitissent, plurimæ frigidius omnino exercerentur, omnes vero parcissimis augerentur incrementis. Etenim, quum haud multa requirant nostræ necessitates, & habeat natura, divitias, quibus contenta est, & parabiles & terminatas, ad earum acquisitionem & præparationem parum opus est artis & ingenii. Numne vestes bombycinæ, holotericæ, fimbriæ aureæ, panni auro argentoque distincti, casaries factitia, & id genus alia exquisitioris artis ornamenta, membra tectius operiunt fortiusque vim frigoris arcent, quam exuviae animalium aliusve rudior vestitus, inconcinne corpori adplicatus & inepte? Nonne contra impetum procellarum acerbitatemque tempestatis æque muniti essent homines in domunculis depressioribus, atque in magnis substructionum molibus amplissimisque ædificiis? Quid est, cur ad famem depellendam extinguendamque sitim adhibeamus multa tercula, variis præparata condimentis, ac potus delicatos, quum terræ arborumque fructibus & aqua limpida mentem instruere possimus? Supponamus homines ul

tra

ultra necessaria, in comparandis iis, quæ ad nutritionem, vestitum & habitationem spectant, non progredi, quod tamen consideratis hominum, quæ jam sunt cupiditatibus, impossibile est; quis in variis inveniendis luxus instrumentis & objectis ingenium exerceret? Nisi ex largiori consumptione frumenti aliarumque, quas producit terra, rerum, auctoramentum laboris haberent agricultores, laboriosa supersederent agrorum cultura. Ubi amœnissimi juxta atque omnigenorum fructuum feracissimi nunc conspiciuntur horti, ibi loca sterilia & inculta, immo horridas cerneres salebras. Sine spe lucri, ex luxu oriundi, nullus mercator currendo ad Indos vitam bonaque anticipi crederet mari. Si præter vomeres, lecores, ferras aliasque instrumenta, usibus maxime necessariis destinata, eaque parum polita, ex iis, quæ e terræ vilceribus eruuntur conficienda, nihil quæreretur, durum admodum fatum rei metallicæ immineret. Quam multæ præterea artes eaque elegantissimæ pessum irent, si magnifica non exstruerentur palatia, si picturæ pretiosæ, vasa aurea & argentea & innumera alia artificiosa spernerentur? Ut multa paucis comprehendam, agricultura, res metallica, fabricæ & opificia, cum singulis, quas sibi annexas habent artibus, commercia, adeoque œconomia omnis miserandam indueret faciem. His ita positis, quam necessarius ad industriam alendam, ad artes, sine quibus ne

con-

concupi quidem potest vita exulta; promovendas sit luxus, manifestum esse existimamus.

§. VI.

EX allatis constat, omnia, quæ ad debitam vitæ sustentationem necessario non requiruntur, adeoque cultiorem ejus rationem tantummodo concernunt, notione luxus diligentius evoluta comprehendendi (§. 1.). Res quam plurimas per tria regna naturæ vitæ politiori & jucundiori destinatas esse ostendimus (§. 2.). Hominibus præterea data est ingenii perspicacia & habilitas peculiaris, quæ res in hoc orbe nostro & solerter inquirere & variis modis usibus suis accommodare valeant secundum (§. 3.). Accedit in omnibus demum, cujuscunque fuerint vel ætatis vel conditionis, propensio quædam in ea, quæ aliquo modo ornatum promovent, vel excitant delectationem (§. 4.). Plurimæ denique artes & scientiæ, quibus vita exulta, præstantiæ generis humani quam maxime conveniens, nullo potest carere modo, ex luxu enata, eodem fovetur animanturque (§. 5.). Hæc omnia qui conjunctim consideraverit, omnem luxum non esse illicitum concedat oportet.

§. VII.

Verum, ut inter licita maneat luxus, idem certos intra limites coerceri se patiatur necesse est. Ut enim optime servit, ita pessime dominatur; quum insidias struere soleat mortalibus, illosque haud raro blandimentis suis eo perducere, ut,

omnes veræ felicitatis thesauros in ipso reconditos jacere sibi persvadeant. Homines in hoc mundo positos esse, ad voluptatem ex rebus tantum sensus adficientibus percipiendam, nemo cordatus facile admiserit. Etenim præter cæteras dores, luculentissimum illud excellentiæ humanæ insigne, ratio, quod ad finem longe præstantiorem sint creati, satis superque demonstrat. Præclarissime hæc de re multi gentilium sentierunt. Ut alios jam præteream Cicero lib. I. de Off. sic scribit. Si considerare volumus, quæ sit in natura excellentia & dignitas, intelligimus quam sit turpe diffuere luxuria & delicate & molliter vivere, quam honestum parce, continenter, severe sobrie. Et quæ beatitudo, hominis rationalis desideriis satisfactura, ex rebus evanidis citoque perituris resultare potest? Qui itaque imperio rationis excusso, se totos luxui dedunt, contra finem a sapientissimo Creatore propositum agunt, immo humanam exuunt naturam, ad gregem irrationalium facta transiitione. Atque tales longe deteriorem experiuntur sortem quam bruta animantia; hæc enim determinatas libidinum suarum a natura habent oleas, extra quas vagari non appetunt, illi vero, multiplicium cupiditatum spatia ementi, exitum ad quietem inveniunt nusquam, adeoque vita illorum nihil aliud est quam series desideriorum, altero alterius, nullo interjecto intervallo, occupante locum. En vitam belluina inferiorem! Probant hoc

netan.

nefandis suis exemplis horrenda illa monstra hominum ; qvalis fuit Tiberius, quem eo adegit luxus , ut in summo honoris potentiaęqve fastigio , quid valeant summa vitia , turpissima expresse-
 vita. Immanis Neronis, prodigalitas & luxuria totius fere devoravit Orbis Romani opes. Quid omnium helluonum & lurconum voracissimum Heliogabalum referam ? Quid Apicium ? quem omnium nepotum altissimum gurgitem vocat Plinius. Quid ceteros ? qui moribus plus quam ferinis , longe infra sortem humanam se constitutos fuisse testatissimum fecere. Ex his manifestum est , nisi in gyrum rationis coactus fuerit luxus, eundem licitum & utilem adeo non esse , ut potius tamquam res naturæ nostræ adversissima & pestifera , extra omne consortium humanum proscribi debeat.

§. VIII.

Quemadmodum naturæ hominis rationali inimica est vita voluptaria , sic sanitati corporis infestissima. Etenim temperantiam & sobrietatem optimam esse panaceam, omnia universalia medicamina , quibus quærendis & suas & aliorum facultates cinefecerunt Alchimistarum multi, longissime post se relinquentem , vel unicum Hippocratis medicorum principis testatur effarum : πᾶν το πολὺ , τῇ φύσει πλεονέκων. Adeat scripta Medicorum , si quis hanc, vel vulgari experientia satis comprobata , in dubium vocaverit veritatem,

& numerum morborum, ex vita dissoluta unice deductorum, inveniet tantum non infinitum. Quia vero luxuria, quæ in ingurgitationes vini adusti fertur, omnium est pestilentissima, quod de potione hujus cum in corpore humano, tum in vita communi perniciosis effectibus ingeniose & vere scribit Anglus ille auctor fabulæ de apibus, heic adponere operæ pretium duxi, cujus verba ut illa reddidit interpretes Gallus ita jacent: Rien "n'est plus pernicieux à la santé & plus nuisible "à l'activité & à l'industrie du peuple que l'intame liqueur, dont le nom *Hollandois Genever* (a) "a été racourci pour la commodité de ceux, qui "en font un si fréquent usage, & par l'esprit de "la nation, dans le monosyllabe *Gin*. Cette boisson enchanteresse charme dans chaque sexe le "paresseux, le désespéré & l'infirme. Elle fait que "le Gueux contemple ses haillons & la nudité "avec une stupide indolence. Remplis de cette "liqueur dangereuse, l'un & l'autre sexe l'abandonnent à une joie insensée, & aux railleries les plus insipides. C'est un lac enflammé, dont "l'usage met le cerveau en feu, brûle les entrailles, & consume les organes intérieurs. Semblable aux eaux du Lethé, le misérable, plongé "dans cette boisson, noie dans ce fleuve d'oubli "ses soucis les plus rongeurs, & avec la raison toutes

(a) le mot *Hollandois Genever* ainsi que celui de *Gin* en Anglois, désigne de l'eau devie de grain.

tes ses reflexions inquietantes. Ses enfans cri-
ent apres la nourriture, qui leur manque, pleu-
rent pour le froid rigoureux, qui les gele, la
vue de leur maison vuide de meubles & de pro-
visions excite leurs plaintes. Ce pere abruti est
sourd a leur voix, il est devenu insensible à ce-
touchant spectacle. Les temperammens vifs, e-
chauffés par cette liqueur, sont querelleux. L'ex-
ces de ce breuvage les rend brutaux & sauva-
ges. On les voit se battre pour rien. Souvent
leur brutale yvresse a été la cause de plusieurs
meurtres. Les temperammens les plus for-
tes sont affoiblis & detruits par ces intemperan-
ces, dont les suites naturelles sont la consumption,
l'apoplexie, les phrenesies, quelque fois même les
morts subites. Comme ces derniers malheurs n'
arrivent que rarement, on les méprisera
ou au moins on y fera peu d'attention. Mais les
maladies réelles que cette cruelle boisson pro-
duit sont trop fréquentes & trop facheuses, pour
qu' on puisse les mépriser. Chaque jour à tout
moment, elle ôte l'appetit, elle cause diverses
sortes de fièvre, la jaunisse & l'atrabile, des con-
vulsions, la pierre & la gravelle, l'hydropesie &
des leucoplegmies. His addi possunt, quæ hac de
re scripsit Cel. Linnæus & alii.

§. IX.

NEc adprobatione dignus est iste luxus, qui
facultatum excedit modum. Docet omnis æ-
vi

vi experientia quod ligurienti ingluvie bona sua strinxerint multi, quidam nimia splendoris & magnificentiae adfectione exhaurerint, alii temerarius largitionibus dissiparint, nec pauci dissoluta vita ^{dissiparint} ~~vita~~ qui omnes tandem ad incitas fuerunt redacti. Nullam aliam subesse rationem, cur miseranda ejusmodi existant phaenomena, quam quod nullo habito facultatum respectu, plus erogarint quam receperint, adeo in clara luce positum esse existimavero, ut qui id non viderit, hic omnino caecus sit oportet. Etenim qui dulcedinem vitae temerario sectantur studio, illi nullis plerumque parcere solent sumptibus: Et quis insatiabiles explevit cupiditates? Hinc perdiri & profusi nepotes, qui ita jentaculo uti solent, ut ad prandium parum, ad coenam nihil superfit; hinc amplissimorum patrimoniorum naufragia; hinc aë alienum, quod per usuras quotannis intumescens, residuum facultatum, si quod fuerit, ablorbet; hinc nobiliorum ditiorumque familiarum ruina; hinc denique fit, ut commoditati angustia, splendori miseria & infamia, ac voluptati dolor succedant: quod pretium stultitiae ferre solent, luxum magis quam rem familiarem colentes. Ex quibus efficitur, impensas in luxum facturos, quo constet ratio, expensa & accepta diligentissime ad calculos revocare debere; quod optime fieri potest, si libidines refrænent, rationisque jugo submittant cupiditates.

§. X.

Quidquid in Civitate deprehendimus venustatis & honestamenti, ex membrorum eandem constituentium, pro variis, quibus funguntur muneribus, variaque eorum conditione, in habitu vitæ externo concinne disposita diversitate ac discrimine ordinatori dependere, adeo certum est quam quod certissimum. Hinc, qui ingenii excellentia, virtutibus magnisque pro salute Civitatis exantlatis laboribus inclaruere, ut ordinis quoque sui splendore atque ornatu, tamquam meritorum insignibus præfulgeant, conveniens est. Quapropter non posset non maxima existere confusio, si regiam magnificentiam æmulerentur Proceres, quibus cedere nollent Nobiliores, hos vero imitari contenderent plebeji. Qui sic a regulis decori abluunt ordine,que ac decus externum turbant, sphaeram conditionis suæ, transilientes, hi nimis quantum suam vanitatem produnt. Nimirum quum sciant, apud vulgus illum invaluisse morem, ut ex cultu externo de dignitate conjecturam faciat, eoque honoratori loco sedem ignotis assignare soleat, quo ornatori hi adpareant habitu, personatam dignitatem & existimationem ementitam a splendore ornatus mutuuntur. Nec mirum, quod prudentioribus ludibrium debent, haud secus ac simia exuvius leoninis cooperta, risu exciperetur. Verum, res hæc attentius considerata calamitosa potius est

est, quam ridicula. Quum inter cives ejusmodi certamen luxus instituitur, plurima inde mala sequuntur. Multorum res familiaris perditur, quorum bona non civibus tantum, sed exteris quoque in prædam cedunt. Pauperes primum, tandem etiam divites aliquando stultæ æmulationi succumbunt. Nec desunt, qui pabulum luxui per fas & nefas quæsitum eant. Qui muneribus publicis præfecti sunt, salario prodigis non respondente sumptibus, quæstum ex officio facturi, venales se præbent, honores & officia, publicæ veluti hæstæ subjiciunt, inque illos, qui plus licitantur, deferunt. Quibus sacra Themidis administrare injunctum est, justiciam cauponantur. Alii proditoris, expilationis, peculatus, bancrupturæ, fallationis aliisque criminibus se obstringunt. Alii subrutum censum fraudibus & imposturis suffulcire conantur. Furtis & rapinis se dedunt alii. Et quis omnes recensere pestes, quæ ex hoc fonte proveniunt?

§. XI.

DE cancellis luxui circumponendis, quæ attulimus, ad integram jam adplicemus Civitatem, an hac etiam in consideratione restringendus sit dispecturi. Consideremus Civitatem ut magnum quoddam corpus, ex minoribus conflatum societatibus tanquam membris, quæ ex singulis civibus particularum instar constant. Robur corporis bonamque valetudinem ex incolumitate atque vigore membrorum pendere quis ignorat? Hinc quid-
quid

pendere quis ignorat? Hinc quod multitudi-
 ni noxium est, non posse civitati expedire sine
 difficultate concluditur. Quæ educatio liberorum,
 quæ ingeniorum cultura bonarumque artium, quæ
 dictorum factorumve constantia, quæ fides, ab
 ejusmodi expectanda sunt hominibus, qui Syba-
 riticis inebriati deliciis, rebus vilissimis vanissi-
 misque unice delectantur? Civibus luxu ad pau-
 pertatem redactis, non potest non ærarium publi-
 cum minui & exenterari; frustra enim ab iis tri-
 buta exiguntur, qui patrimonium intra ventrem
 condiderunt, vel alio quovis perdiderunt modo.
 His pressius consideratis, facili negotio intelli-
 gitur, quantum roboris illorum infir argumentis,
 qui contendunt, eundem illum luxum, qui priva-
 tis tantopere nocet, hunc civitati integræ admo-
 dum utilem esse. Dicunt autem prodigalitatem
 referare arcas, quas arte nimis clauserat majorum
 parcimonia, quæque ibi nullius vel paucissimorum
 reservatæ sunt usui opes, has multorum exhibere
 commodo, & nummo vegetiorem dare circulatio-
 nem. Inprimis ad commercia, per talem quo-
 que luxum promovenda, quam maxime provo-
 cant. Verum, quo hæc res planior fiat, luxum
 in diversa materie occupatum, in relatione ad Rem-
 publicam spectabimus.

Materia luxus sunt res vel *Naturales* vel *Artificiales*.
 Res naturales nobis dicuntur effecta naturæ in tribus
 illius regnis; per artificiales intelligim⁹ hominū opera,

ex rebus naturalibus confecta. Naturales sunt vel peregrinae vel Domesticae. Artificiales vel aliunde injectae vel domi fabricatae. Hæ iterum ex rudi materia vel exotica vel domi nata præparatae. Opus quidem est haud raro industria humana ut res naturales producant; hæc vero ministrat solum naturæ producenti, nihil ipsa producit, prout nec metallo, nec plantæ, nedum animali formando ulla sufficit mortalium sagacitas. Fit autem scēpissime, ut rerum, quas diximus, usui nimis indulgendo a deo minuatur earum quantitas, ut incolis alendis non sufficiant; quum tamen, si iisdem parce & sobrie uterentur, majori eorum numero satis essent. Hinc care ab exteris redimendum, quod hunc suppleat defectum. Manifestissima hujus luxus exempla habemus in Patria. Ut cætera jam prætereamus. quam ingens copia frumenti enormi vini adusti destillatione consumitur meliorique usui subtrahitur? Quanta pecunia ad aliud, quod perdiri loco substituat, comparandum ad extraneos transportatur? Si de exempli hujus veritate dubium alicui sit, consulat scripta œconomica recentiora, & calculum frumenti hoc modo combusti inveniet subductum.

§. XII.

QUum haud pauca requirat debita vitæ sustentatio, plura commoditas ejusdem & jucunditas, nec omnis ferat omnia tellus; factum est, ut nulla gens, civitas nulla saltem paulo

lo cultior aliarum regionum rebus naturalibus carere potuerit; unde commerciorum emergit origo & necessitas, quæ ad mutuam indigentiam mutua juvanda abundantia, civitates instituerunt. Verum, si nimis prolixos defectus sibi finxerit alicujus populi ambitiosa luxuria, illisque supplendis opes nimis impenderit, hic non potest non debilitari. Neque hic e longinquo arcessenda sunt documenta, luculentissima suppeditante Patria. Nimirum, consumitur apud nos singulis annis justo major copia vinorum pretiosorum, varii generis aromatatum, imprimis herbæ *Thée* & fructus arboris *Coffeæ*, saccari, præter multa alia, quæ redimenda sunt ab exteris nostris rebus naturalibus, vel ubi hæ defecerint, numerata pecunia; undecunque demum corrodat; quo ipso nos haud simplici defunctos esse damno, jam diu, quibus salus Patriæ curæ cordique fuit, observarunt multi. Verum consistunt commercia in permutatione rerum; iniquum quippe esset postulare, ab exteris emtum iri nostras res, si illorum emere detrectaverimus. In promptu est responsio: Nostra non est sententia, nullam cum exteris fieri debere mercium commutationem, quo calu omne nobis periret commercium, sed hanc eandem permutationem ita moderandam esse, ut simus indemnes. Quo majorem utilitatem nobis præbent res aliquæ & diuturniorem, eo pluris a prudentioribus æstimari solent & debent; contra vero, quæ parum aut

nihil veris nostris usibus sublevandis aptæ sunt; nec diu durare possunt, minoris omnino sunt pretii, saltem respectu veri, quo niti debent pretia rerum, fundamenti. Jam vero res nostræ sunt ferum, cuprum, trabes, pix & cæteræ cum luxuriosis rebus minime conferendæ. Numne hæc "permutatio, ut verbis utar Puffendorffii, similis est illi Glauci & Diomedis, dum pro mercibus utilissimis & quibus alii populi carere non possunt, nugæ adquiruntur, & materia aliorum pecunias attrahendi inutiliter perditur. Atque, quum nimis avide inhiamus deliciis istis exoticis, magnamque eorum vim continue consumimus, ad alias perpetim comparandas nostras evehimus merces: quia vero hæc tam cito ab exteris conteritur atque adeo desiderari nequeunt, commercia nobiscum exercentibus, justo frequentius majorique, quam illis opus est, copia obtrusæ, sordescere incipiunt; unde & earundem pretium remittitur & minuitur, pretio luxuriosarum istarum mercium vel remanente eodem, vel etiam elevato; quapropter parata pecunia obturandi sunt hiatus hi, immo vicem mercium commutandarum læpenumero solus subit nummus. Habemus hec rationem, cur librile commerciorum tam insigniter ad exterarum nationes inclinet; cur cambia adeo enormiter exurgant & intendantur; cur rari sint intra Regni limites nummi, cur denique merces nostras pro lubitu taxent mercatores exoticæ.

§. XIII.

Non multo argumentorum adparatu opus est, ad evincendum, nimium usum rerum artificialium peregrinarum civitati esse noxium. Habent hæc res tres pretii gradus; Primus est, qui definitur pretio rudis materiæ. Secundus illis ex artificum laborem & industria accedit, qui primum longe exsuperat. Mercator, qui illas ab opificibus emtas peregrinis venum exponit, suum quoque habebit lucrum, unde tertium accedit momentum. Qui autem externas consumunt res artificiales, id efficiunt, ut triplex hoc lucrum exteris cedat. Immo additur haud raro quartum, pretium nempe vecturæ, si exteri merces istas ipsi adportaverint. Omnia hæc a consumentibus exigunt mercatores domestici, quæstui insuper suo intenti. Exteros hoc pacto vires & potentiam adquirere, succum vero & sanguinem civium exlugi, nemo, nisi cui lucrum privatum perstrinxerit oculos, non videt. Docet hoc multiplex experientia. Quod enim unus populus altero ditior est, id ex artibus manuariis & commerciis repetendum. Unde Tyrus, unde Cartago opes adquisiverunt ac potentiam, nisi ex hoc fonte? Vires Reipublicæ Venetæ eodem gradu atque artes hæc & commercia, creverunt & decreverunt. Comparantur Gallia & Anglia cum semetipsis, quales erant ante exultas artes manuarias & commercia proposita, atque jam sunt, & opes earum non auctas tantum, sed pluries multiplicatas esse constabit, Quam noxius autem

autem sit artium istarum & commerciorum neglectus, nullo patebit luculentiori exemplo, quam Hispaniæ. In hanc immanis quædam auri argentiq; vis ab India Occidentali advecta est, sed cui diu ibi morari non licuit. Quum enim artibus manuariis carerent Hispani, & nihilominus luxui strenue litarent, omnia ista regni Plutonica spolia pro rebus artificialibus ad exteros devenerunt. Sed quid opus est exemplis peregrinis? quum domesticum suppetat, & nimis quidem. Patriam haud ita pridem exoticis mercibus inundatam vidimus, & ante tempus aliquod ne calceis quidem domi factis utebantur nostri, adeo ut prodigiosum fere videatur, quod non dudum omnino decoximus. Frustra sunt, qui permutacionem mercium heic urgent; quam iniquissimam fuisse supra probavimus. Nec periculum est, ne res nostræ naturales emtores non inveniant, vel unde nullas artificiales sumimus, modo loca mercaturæ idonea quærantur & frequententur.

§. XIV.

Qui circa res artificiales domi fabricatas versatur luxus, præ illo, quem nuper diximus, multum habet favoris. Hic enim accendit civium industriam artesque ac opificia excitat & alit; quibus excoltis augetur indigenarum numerus, peregrini alliciuntur, & lucrum, quod alioquin ad exteros emanaret, remanet intra Civitatem. Quod licet ita sit, huic tamen luxui quoque ut statuatur modus prudens & circumspecta sùadet œconomiae ratio.

ratio. Si enim licentius grassetur, iusto maiorem absumit rudis materiæ copiam, quod certe, siue peregrina siue domestica fuerit, sine detrimento civitatis fieri nequit. Præterea, quamdiu artes manualiæ non dum ad maturitatem pervenerunt, sed quasi in infantia constitutæ sunt, si nimia sit rerum artificialium consumptio, periculum est, ne domi confectæ longe pluri constent quam peregrinæ, quæ proinde avidius importantur; manente enim insigni pretii discrimine, omnes furtivarum inventionum cuniculos obstruere nulla valet circumspectio humana. Ex his elucescit, luxum, in quacunque demum occupatus fuerit materia, prudenti moderatione coercendum esse, nec in infinitum ex-crescere debere.

§. XV.

NE luxus Patriæ noceret, optimi Principes dum fuerant solliciti; quare leges in hunc finem utilissimas condiderunt. Quam enim severe omnes supervacaneæ impensæ in convivia, in funera, in utriusque sexus amictum & alia id genus prohibitæ sunt? Et cum fons omnium luctuum sit œconomia, neque hanc negligendam esse duxerunt, Inprimis omni studio incubuerunt rei metallicæ promovendæ, quæ proinde tantis hic auctibus crevit, ut vix ullibi reperiat florentior. Accessit cura navigationis, unde factum, ut & sal, & vinum, & alia mercimonia exotica nostris navibus fuerint advecta. Verum, si dicendum quod res est, multa postea

posteritati superfuit novæ industriæ materles, Rei metallicæ viscera hic exedebat vermis, quod, quum exteri sumtus officinis ferrariis exercendis necessarios subministrarent, potiozem luci partem subducerent. Id vero tristissimum erat, quod artes manuariæ adeo jacuerint incultæ, ut res artificiales quam plurimas ab exteris acceperint nostri. Scilicet dabant exteris ferrum, cuprum, picem, trabes, asseres & alia ejusmodi maxime necessaria; recipiebant non solum pannos sericos & laneos, sed nescio quæ crepundia, quibus una vanitas pretium constituit. Sic opes Patriæ in manus tradebantur alienas, & læpe quidem eorum, qui minus bene in nos erant animati. Ne hoc malum, quo nullum esse potest gravius, foret perenne, S. Regia Majestas ex Regni Ordinum consilio sapienter providit. Ut jam nil dicamus de re metallica, cujus necessitatibus jam subvenire potest mensa argentaria, officinis artium manuariarum instituendis, augendis & perficiendis tantum est insudatum, quantum antea nunquam. Et, quo melius hoc negotium succederet, publici quoque sumtus in auxilium venerunt. Ne autem nostras opprimerent officinas exteræ merces, harum tantum non omnium vetita est investio. Hæc omnia Divina gratia eum habuerunt successum, ut Svecanæ manus, Svecis & vestiendis & ornandis jam sufficere incipiant. Atque, ne damnum adferat luxus, res voluptariæ tot sunt oneribus gravatæ, ut ipsa caritas usum earum effici-

efficiat parciozem. Præterea, & agricultura, & piscatura & navigatio & commercia magis, ex-culta & longius proveſta, ſpem præbent, fore, ut Svecis ratio accepti & expenſi tandem ſit conſtituta. Qvemadmodum boni civis eſt, de Summo imperio non ſolum bene ſentire, ſed merita etiam ejus ac beneficia deprædicare; ita, quæ jam attulimus, abſqve officii intermiſſione non potuimus præterire.

§. XVI.

ANtequam Diſſertatiunculæ huic finem imponimus, unum adhuc, ſi licuerit, conſilium dabi-mus contra luxum nocivum. Nimirum, quum in-veterati morbi difficillime curentur, & conſuetudi-nes ab infantia vel adoleſcentia contractæ, æger-rime exuantur, forte non inutile foret, ſi homi-nes inde a prima ætate, a rerum ſuperfluarum, quæ ad luxum iſtum pertinent, uſu arcerentur; & quidem multa tranſgreſſoribus propoſita, quæ a parentibus vel aliis, qui parentum loco ſunt, exi-geretur, ſi officium hac in parte negligenter ſi-liſqve vel aliis ſuæ fidei commiſſis permitterent rebus luxuriſis adſveſcere. Vel, ſi hoc non placeat, expenſa cum uſu rei voluptariæ con-juncta, ter quater vel pluries poſſet multi-plicari, ut multæ æquipolleret. Neque ſolum im-matura atate hoc maneret onus, ſed per integram vitam, atqve etiam ſi quis maturior demum fa-ctus re voluptaria uti cœperit. Sic una vel altera generatione, res iſtæ adeo in deſuetudinem abirent,

D

ut

ut desiderium earum & memoria tandem evanesceret. Nec video quid hic obventurum sit difficultatis. Nam tenera ætas, cujus gustus prava consuetudine non dum est corruptus, quædam huc spectantia averfatur, ut tabacum & vinum adustum, cæteris, ut herba *Thèe* & fructu arborum *Coffèe* facile carere potest. Quod si vero, quis contra rationem & legislatoriam voluntatem mordicus inhærere voluerit superfluis, eorumque usum ad seram posteritatem transmittendum esse contenderit, sequatur ergo Luronii consilium, quem Valerius Maximus sic loquentem inducit. Fræni "sunt injecti vobis, Qvirites, nullo modo perpetiendi; alligati & constricti estis amaro vinculo servitutis. Lex enim lata est quæ vos frugi esse jubet. Abrogamus igitur istud - - - imperium. Etenim, quid opus "est libertate si volentibus, luxu perire non licet.

Sed longius progredi pluraque Tecum, B. L. communicare nec temporis nec facultatum permittunt angustia. Quæ de nobilissima hac materia scriptissimus, levi potius brachio tacta esse, quam solide discussa, ingenue fateamur; Tu vero L. B. innoxilis hisce conatibus, ut faveas, rogamus.

TANTUM.

